

43167186-6	30/06/2014	ש י ע ו ר ח ו פ ש י	עמוד 23	1	26.95x35.24
אוניברסיטה תל אבי - 78					

קורותיי כמורה // שולי לב־אלג'ם

אדיפוס בבית הספר היסודי

ראש החוג החדשה לתיאטרון באוניברסיטה תל אביב אמנם לא באה מחוגי התיאטרון הקלאסי – אבל ברזומה שלה אפשר למצוא ניסיון בהוראת התיאטרון כבר בגילאי בית הספר • מאת תמירה גלילי

לב־אלג'ם. "דרך התיאטרון אפשר להעצים אנשים שהיו נחבאים אל הכלים" צילום: מור ברנשטיין

"בשלב הסופי, רוב התלמידים עלו על הבמה והיו חלק מההפקה של ההצגה. זה היה חשוב כרי ליצור תחושה של שייכות. ההופעה הזו נהפכה למשהו אנרגטי ודינמי, שהראה מה הכוח של התיאטרון מבחינת החיבור הבינאישי, הקבוצתי והקהילתי. זה הגרעין שלמרתי מהעבודה הראשונית הזו. כל הרברים האלה מגולמים בפרקטיקה של תיאטרון קהילתי.

"ייתכן שכיום אני יכולה לנסח את זה, אבל אז חוויתי את זה. העניין הזה של מה עושים עם המשחק, ואיך מעבירים משחקי תיאטרון בבתי ספר יסודיים – זה נושא שרק עכשיו מתחילים להתלבט בו".

מה גרם לך לעזוב בכל זאת את ההוראה, לאחר שעשית בה חיל? ועם מה נשארת מחשנה החיא? מה נחקק בד?

"בגלל הלימודים שלי לתואר שני, לא יכולתי להתחייב להוראה בטוח הארוך. בדיוק התחנת והיתה לי מחויבות ללימודים. נשארתי עם ציפי בקשר. התרשמתי מאוד מהאווירה בבית הספר ומהמורים. לימים גידלתי בנות במערכת החינוך והניסיון שלי נתן לי פרספקטיבה. דברים שרואים מבפנים לא רואים מבחוץ, ואסור לעשות הכללות. זה בסדר להיות ביקורתיים, אבל צריך להזכיר את הרברים הספציפיים במערכת שפועלים היטב.

"אני מופתעת מהזיכרון הנהדר שלי מהשנה הזו. אולי הפרטים נשכחו, אבל החוויה נחקקה. מעניין אותי לרעת מה קרה בבית הספר מאז, מה קרה לנפשות הפועלות".

הספר רק פעם בשבוע, ביום שישי. הרגשתי שם נוח. אהבתי את הפתיחות ואת האופן שבו המורות התגייסו לפרויקט. אחרי פסח נולד הרעיון שאעזור לביים את מופע סוף השנה. הרעיון שלי היה שנשתף את התלמידים בכחירה של הטקסטים. לא כפיתי עליהם, אלא באופן אינטואיטיבי ביררתי מה הרצון של הילדים, איפה הם מרגישים נוח, וכך גם המורים. היתה עבודת צוות טובה מאוד. לא היה לי ניסיון בבימוי קהילתי, כי רק התחלתי את הלימודים, אבל השנה הזו נתנה לי ניסיון רב.

"היתה שנה מדהימה. החיבור עם צוות המורים, עם התלמידים ועם ההורים התהדר לקראת המופע הסופי והטיול. הטיול לקיסריה הראה לי כמה ההתנסות היתה מעניינת עבור התלמידים. זה לא גיל שבו אפשר להעריך אתרים היסטוריים, אבל הם נכנסו לזה: התלבשו, נכנסו לתפקידים. זה היה מוצלח מאוד".

היה לך קושי בהתמודדות עם המשמעת? ואיך הצוות קיבל את לימודי התיאטרון? "זה לא התקבל מיידית בהתחלה. היה לתלמידים מזרח, וזה טבעי, אבל עם הזמן השיעור בנה אותם כקבוצה. הם התחילו להיות בקשר אחד עם השני, וחיכו לשיעורים, משישי לשישי. לימודי התיאטרון היו בתוך תוכנית הלימודים, אבל כמשהו ייחודי, העשרה. המורים תפשו שזה עיסוק שממקד את הילדים ומחזק להם את הריכוז, והם הכירו גם בערך החברתי המגבש של העבודה והבינו שדרך התיאטרון אפשר להעצים אנשים שהיו נחבאים אל הכלים.

מורים, וזה התחיל לעניין אותי מאוד. כשחקנית אני יודעת מה הערך הנפשי של עיסוק ביצירה, והרגשתי שאני רוצה לעשות משהו שישתף גם אנשים שהם לא אנשי תיאטרון, מורים ותלמידים למשל. אביגל הציגה לי את התחום החדש, שנקרא תיאטרון קהילתי. "זה יתאים לך", אמרה. היא עודדה אותי ללכת לבית ספר ולעשות שם פרויקט".

מצוידת בברכת הדרך של אביגל, ב־1982 החלה לב־אלג'ם לעבוד ב"אורנים", בית הספר היסודי של נווה מונסון. המנהלת היתה ציפי דרוקר, שהאמינה בה ונתנה לה שעותיים בימי שישי, שהיו מוקדשות לתיאטרון. "היא ביקשה ממני תוכנית עבודה. הייתי בתחילת ררכי וחשבתי איך למשוך את התלמידים לתוך התחום. אמרתי – אכנה תוכנית לימודים שבה קצת מההיסטוריה של התיאטרון, אלמד על המקורות של התיאטרון – למשל הפולחן של ריוניסוס. הרעיון המרכזי היה לבנות את האבזורים שהשתמשו בהם בעבר בתיאטרון. השחקנים היו מוגבהים על פלטפורמות והיה דגם מסוים של מסיכות. החלטתי לעשות סדנה שנעשה בה תרגילים באימפרוביזציה, נשלב טקסטים קדומים ונבנה אבזורים. כך, עשיתי תרגילים מתוך סיטואציה דרמטית שנלקחה מ'אדיפוס'. קראתי לתלמידים את הטקסט במשך השנה. הבאנו את זה לחי היום-יום, ובסוף השנה לקחתי אותם לאמפיתיאטרון בקיסריה כדי לעלות את המחזה שכתבנו. כשהגענו לקיסריה הראיתי להם מה ההבדל בין עבודה בחלל קטן לחלל גדול, בשטח. חלק מהתלמידים היו הקהל, קיבלו פידבק ואז התחלפנו".

איך התקבלת בבית הספר? "ציפי היתה מנהלת משכמה ומעלה ונוצר כינוי דיאלוג פורה מאוד. כיום אני חושבת על כך שהקבלה שלה היתה יוצאת דופן ממש. זה נבע מכך שהיה לה ראש גדול. היא סמכה עלי אף שלא היה לי שום ניסיון בהוראה, ונתנה לי לעבוד עם כיתה ח'. ציפי הבינה על מה אני מדברת ונתנה לי משאבים. היא התלהבה מהרעיון שנבנה אבזורים, והסכימה שנצא לטיול לקיסריה".

כסך הכל, עברה לב־אלג'ם שנה אחת בהוראה במערכת החינוך, אך הרושם לא נמחה. "התחברתי מאוד לחדר המורים, אף שבאתי לבית

פ רופ' שולי לב־אלג'ם התמנתה השנה לראש החוג לאמנות התיאטרון באוניברסיטת תל אביב. קודם למינוי, לב־אלג'ם היתה מרצה בכירה, חוקרת ומורה מעשית בחוג, אולם מינויה הפתיע רבים: היא לא היתה הבחירה הטבעית לתפקיד, מאחר שלא באה מתוך חוגי התיאטרון – אלא פיתחה תחום שעד כה נחשב לענף של התיאטרון או מעין חברה בת שלו: התיאטרון הקהילתי.

בנוסף לרזומה המרשים שלה במחקר, לב־אלג'ם היתה גם שחקנית מקצועית וביימה בתיאטרון הקהילתי. כיום היא גם משמשת יו"ר הוועדה המקצועית של לימודי התיאטרון. לדבריה, ההתנסות המעשית שלה בהוראת התיאטרון בבית ספר, שאליה התגלגלה בראשית שנות ה־80 באקראי, גרמה לה לפנות למחקר בתחום שמשלב חינוך וקהילה עם התיאטרון.

שנה אחת בהוראה – אולי משם הכל החל. היית שחקנית ויכולת להשקיע בכיוון אחר לגמרי בבניית הקריירה שלך. אלה היו השנים היפות שלך, מרוע בעצם בחירת ללמד בבית ספר?

"יותר נכון לומר שנקלעתי להוראה. אחרי שסיימתי את התואר שלי במשחק ב־1975, הייתי שחקנית במשך כמה שנים ואז החלטתי לחזור לתואר השני, ללימודי תיאטרון קהילתי. כך התחלתי את המסע הארוך שלי לכיוון מחקר בתחום התיאטרון הקהילתי. בשעתו לימודי המשחק נמשכו ארבע שנים כחר-חוגי מורחב. כבוגרת החוג המשכתי בעשייה מגוונת בתיאטרון. העולם אז היה מסודר מאוד. היה תיאטרון מוביל, רפרטוארי, והיה תיאטרון מסחרי. לא היה קשר בין הבידורי לרפרטוארי. אדם שגמר לימודים, כמוני, היתה לו שאיפה להשתלב ברפרטוארי.

"אני למרתי פיתוח קול והיו לי המון אפשרויות להתפרנס. מצד אחד שיחקתי בהצגות על פי מחזות של בקט ופינטר לצד גד קינר (קורמה כראש החוג) שביימה שוש אביגל ו"ל, ומצד אחר גם הייתי זמרת ליווי של צביקה פיק. בשלב מסוים עברתי גם בתיאטרון של אורנה פורת. המנהל האמנותי, רז אמיתי, הגה רעיון שאקדם פרויקטים חינוכיים. וכך יצרתי אירוע שבו אני מסבירה לתלמידים מה זה תיאטרון. נסעתי בכל הארץ, הופעתי גם בערבים של

"כשחקנית אני יודעת מה הערך הנפשי של עיסוק ביצירה, והרגשתי שאני רוצה לעשות משהו שישתף גם אנשים שהם לא אנשי תיאטרון, למשל מורים ותלמידים"